

Bentwoud, een uniek natuurlijk bos

Eén van de doelstellingen van de overheid is het toe laten nemen van het Nederlandse bosareaal. Om deze reden worden er al enige jaren plannen gemaakt voor nieuwe bossen waarvan er al enige zijn uitgevoerd. Het Bentwoud, een nieuw aan te leggen bos in Zuid-Holland ter grootte van ongeveer 1300 hectare, is één van de toekomstige nieuwe bossen. Door de provincie Zuid-Holland is het Bosplan Bentwoud opgesteld waarin een inrichting op hoofdlijnen staat aangegeven.

Aan de Dienst Landelijk Gebied heeft zij vervolgens de opdracht gegeven een Aanlegstrategie op te stellen. Deze concept Aanlegstrategie Bentwoud is in december 2000 besproken met verschillende deskundigen uit zowel onderzoek, beleid, beheer en praktijk. Hoofdthema van de dag: 'De aanleg van natuurlijk bos'.

Voorgeschiedenis

Het Nederlandse bos heeft een totale oppervlakte van 335.000 hectare. Met een bosbedekking van slechts 10% staat dit in schril contrast met landen als Duitsland (29%) en Frankrijk (25%) (Bosbeleidsplan, 1994). De behoefte aan bos is dan ook groot. Bos als voortbrenger van een duurzame vernieuwbare grondstof en bos als grote natuurlijke eenheid waar mensen kunnen recreëren. Om aan deze behoefte tegemoet te komen heeft de overheid als doelstelling het Nederlandse bos-

areaal uit te breiden tot een oppervlakte van 400.000 hectare in 2020. Deze doelstelling was reeds opgenomen in het Bosbeleidsplan (anonymus, 1994) en het Structuurschema Groene Ruimte (anonymus, 1994) en staat eveneens vermeld in de recentelijk verschenen nota 'Natuur voor mensen, mensen voor natuur' (anonymus, 2000). Op dit moment is er een aantal projecten waarin nieuw bos wordt aangelegd in de planvormings- of uitvoeringsfase.

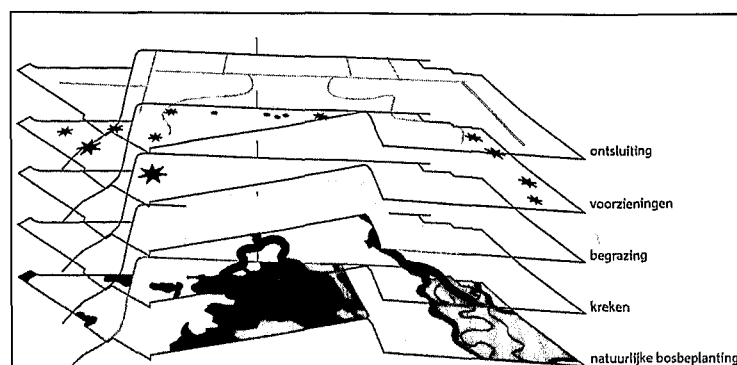
Rol van DLG

De Dienst Landelijk Gebied (DLG) is een overheidsbedrijf dat werkt aan uitvoeringsgerichte projecten voor onder andere Rijk en Provincies. Projecten waar onder andere aan gewerkt wordt zijn Landinrichtingsprojecten, grote natuurontwikkelingsprojecten en de veldtoetsen van aanvragen voor het Programma Beheer. In deze projecten vervult de dienst de rol van opdrachtnemer en tegelijkertijd adviseur en procesbegeleider. Samen met alle betrokkenen bij en uit het gebied wordt een plan gemaakt. Eén van de projecten waar DLG Zuid-Holland in opdracht van de provincie Zuid-Holland al enige tijd aan werkt is het Bentwoud.

Bentwoud

In 1994 heeft de provincie Zuid-Holland het 'Bosplan Bentwoud' (provincie Zuid-Holland, 1994) opgesteld. Het plan beschrijft de realisatie van een uniek natuurlijk bos van 1300 hectare waarvan in de eerste fase ongeveer 1000 hectare zal worden aangelegd. Het bos zal komen te liggen tussen Benthuizen en Boskoop. In het Bosplan wordt een duidelijke zonering nagestreefd. Per zone zijn accenten gelegd op de verschillende functies. De kern van het bos, die ver gelegen is van bebouwing en wegen, vormt een natuurkern met een oppervlakte van ongeveer 270 hectare. Hier vindt men de zogenaamde 'Struinnatuur'. Tevens zal in de kern van het bos het grootste gedeelte van de te begrazen oppervlakte zijn gelegen. Dichterbij de bebouwing en wegen liggen de zones voor extensieve recreatie.

Op dit moment is het gebied echter nog voor het grootste gedeelte in agrarisch gebruik. De verwerving van de gronden door de aankopers van DLG moet plaatsvinden op vrijwillige basis. Hiervoor is een termijn van tien jaar uitgetrokken. Zodra er gronden in bezit komen van DLG kunnen deze worden ingericht. De vrijwillige

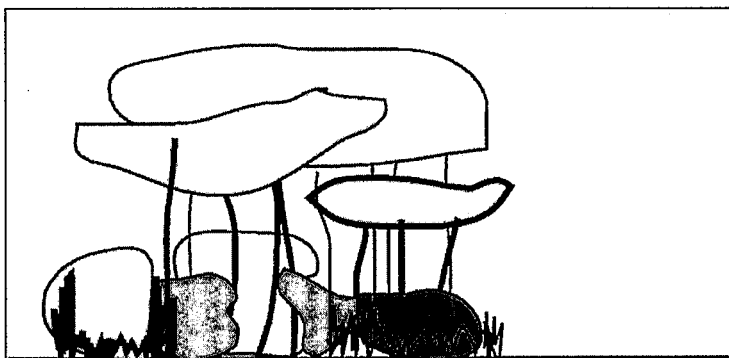
'Bentwoud: aanleg in lagen'

'Dwarsdoorsnede essen-iepenbos met matig droog karakter; zeer dichte ondoordringbare structuur'

verwerving heeft tot gevolg dat er steeds kleine puzzelstukjes kunnen worden gerealiseerd die uiteindelijk het natuurlijke bos moeten gaan vormen zoals beschreven in het Bosplan. Om er voor te zorgen dat de percelen die nu al worden ingericht straks toch een geheel gaan vormen is er door DLG in samenspraak met een commentaargroep bestaande uit betrokkenen een Aanlegstrategie Bentwoud (DLG, Zuid-Holland, 2000) opgesteld. In dit plan wordt voorgesteld het bos laagsgewijs aan te leggen. De eerste laag, de 'beplanting', is in de Aanlegstrategie Bentwoud uitgewerkt. In een later stadium, wanneer er grote aaneengesloten oppervlakten bos zijn aangelegd, zullen de overige lagen waaronder krekken, voorzieningen, ontsluiting en begrazing worden gerealiseerd.

Natuurlijke beplanting

Het gewenste eindbeeld voor het Bentwoud is, zoals verwoord in het Bosplan van de Provincie, een beplanting met een natuurlijke uitstraling, en niet met een nadrukkelijk ontworpen, aangelegd of beheerd karakter. Er is daarom voor gekozen om uit te gaan van de Potentieel Natuurlijke Vegetatie (PNV). In de Aanlegstrategie Bentwoud is de ruimtelijke structuur per PNV nader uitgewerkt. Hierdoor worden de te realiseren bosbeelden die je mag verwachten op grond van de PNV zichtbaar. Per PNV is een aantal beplantingspakketten samengesteld en is beschreven in welke verhouding de pakketten gebruikt dienen te worden. Ook elementen als open ruimte en bosranden zijn hierin meegenomen. In de Aanlegstrategie wordt beschreven op welke wijze de ge-

wenste 'PNV-bosbeelden' worden gerealiseerd en hoe er met natuurlijke processen wordt omgegaan.

Discussie

Afgelopen december vond er een ontmoeting plaats met verschillende deskundigen. Aan de hand van de Aanlegstrategie Bentwoud is er gediscussieerd over 'aanleg van natuurlijk bos'. Op deze dag, die plaats vond in de Flevopolder, waren zowel plannenmakers, onderzoekers, beheerders als praktijkmensen aanwezig. Het ochtendgedeelte bestond uit een presentatie en discussie. 's Middags werd in het Horsterwold aan de hand van enkele praktijkvoorbeelden de discussie verder voortgezet. De discussie startte over het principe 'aanleg van natuurlijk bos'. Uiteraard is hierbij sprake van een contradictio interminus. De aanwezigen onderkennen echter het probleem van bosrealisatie in een stedelijke omgeving waar (snel) resultaat geboekt moet worden. Het zou zeker op de rijke kleibodem erg lang duren voordat bomen zich spontaan in de aanwezige ruijge weten te vestigen. Grond die, in de ogen van velen, jarenlang braak ligt terwijl er bos zou komen is moeilijk uit te leggen. De uitdaging is daarom een bos aan te leggen dat na aanleg ruimte biedt om zichzelf verder op natuurlijke wijze te ont-

wikkelen. Een ander belangrijk discussieonderwerp bleek het gebruik van slechts PNV gebonden soorten bij de aanleg te zijn. Hierover verschilden de meningen. Een aantal aanwezigen pleitte voor een strikte hantering van PNV gebonden soorten. Zij waren van mening dat je alleen op die wijze er voor kan zorgen dat je een goedegangssituatie creëert voor een bos dat zich verder natuurlijk kan ontwikkelen. Andere aanwezigen waren van mening dat hier minder strikt mee omgegaan dient te worden. Bij de plantsoenkeuze mag er best een aandeel niet-PNV gebonden soorten worden aangeplant uit oogpunt van risicospreiding. Alle aanwezigen waren het er echter wel over eens dat het bos zich na aanleg wat betreft soortensamenstelling zelf zou ontwikkelen. Alleen via beheer zal hier dan nog in te sturen zijn. Een ander belangrijk onderwerp was de rol die de populier dient te vervullen. Hierbij kwam naar voren dat de wijze van toepassen van populier sterk afhankelijk is van het doel dat je wil realiseren. Gebruik je populier met als doel het verkrijgen van ruimtelijke variatie, om snel dik (dood) hout te krijgen of voor het verkrijgen van eventuele houtopbrengsten. Conclusie van de discussie was dat de populier een belangrijke bosboom is, en wanneer er niet in rijen maar slingerend of in 'wild verband' wordt

'Discussie aan de hand van praktijkvoorbeelden'

geplant, geldt dat ook voor een 'natuurlijk bos'. Vervolgens ging de discussie verder over het fenomeen 'aanleggen van bosranden'. Door diverse praktijkmensen werd er op gewezen dat er bij aanleg gevarieerd moet worden in de breedte van de bosrand. Tevens moet er voldoende afstand zijn tussen de buitenste rij bomen en de aangrenzende struiken zodat ze niet afsterven door schaduwdruk. De struikenrand kan op deze manier een geleidelijke overgang vor-

men van het bos naar de omgeving. Een goede 'vertaling' van dit onderdeel van het beplantingsplan naar de praktijk valt of staat echter bij een goede directievoering. Tenslotte is er gediscussieerd over het gebruik van open plekken en de hoeveelheid en grootte ervan. Conclusie was dat het in ruime mate toepassen van open plekken van voldoende grootte ruimte biedt aan spontane processen. De aanwezigheid van voldoende (gewenste) zaadbomen kunnen het proces van

spontane bosontwikkeling versnellen.

Aan het eind van de dag concludeerden alle aanwezigen dat het een 'groeizame' dag was geweest. De Aanlegstrategie Bentwoud (DLG, Zuid-Holland, 2000) zoals die besproken was zou zeker leiden tot een uniek bos met een natuurlijke uitstraling waarin het voor de recreant prettig vertoeven is. De aanwezigen waren het er over eens dat de aanleg van een 'natuurlijk bos' het beste kan plaatsvinden door 'niets doen'. Indien, zoals bij het Bentwoud, het proces van spontane bosontwikkeling sneller dient te verlopen dan is het een goede oplossing om te variëren met plantafstanden, zaadbomen aan te planten en 'open ruimte' te laten. Door het achterwege laten van aanplant, op stukken van voldoende grootte, is er plaats voor spontane bosontwikkeling en is er voor gezorgd dat het Bentwoud een uniek bos zal zijn met een natuurlijke uitstraling!